

ÇOCUKLAR VE TEKNOLOJİK OYUNLAR

Teknolojinin hızlı değişiminden çocuklar da nasibini alıyorlar hatta yetişkinlerden daha hızlı teknolojiye uyum sağladıklarını görmüşsünüzdür. Çocukları bekleyen gizli tehlikelerden biri de sanal oyunlardır.

Çocuklar İçin Güvenilir Oyunların Ortak Özellikleri Nelerdir?

Reklam içermez, şiddet korku öğeleri barınmaz, olumsuz örnek oluşturabilecek davranışları teşkil etmez, diğer oyuncularla online iletişim özelliği sunmaz sunarsa da önceden belirlenmiş içerikler sunar. Bazı oyunlarda tam sürüme geçildiğinde reklamlar kalkabiliyor kaliteli olduğunu düşündüğünüz bir oyunu satın alıp kullanabilirsiniz.

Bir Oyunun Çocuk İçin Uygun Olduğunu Gösteren Semboller Hangileridir?

- Oyunları Sınıflandırma Sistemleri
 - **PEGI**: Avrupa Oyun Bilgi Sistemi
 - **ESRB**: Eğlence Yazılımı Derecelendirme Kurulu tarafından derecelendirilmektedir.

PEGI (Avrupa Oyun Bilgi Sistemi) Sınıflaması

Tüm yaş grupları için uygun kabul edilmektedir. Çocuklar ekranda gördüğü karakteri gerçek hayat ile ilişkilendiremez, karakterler tamamen hayal ürünüdür. Oyun, küçük çocukları korkutacak herhangi bir ses veya görsel içermez. Argo dil kullanılmaz

Küçük çocuklar için korkutucu olabilecek hafif şiddet öğelerine sahip sahneler veya sesler içerebilir

Hayali bir kurguda şiddet, kaba dil, belli belirsiz cinsel imalar ya da kart oyunları gibi günlük hayatta da karşılaşılabilecek kumar öğeleri içerebilir.

Alenen şiddet, küfür, cinsel ima ya da konu, yasa dışı kumar, tütün, alkol ve uyuşturucu kullanımına yönelik öğeler içerebilir.

Savunmasız insanları nedensiz olarak öldürme gibi durumları da içeren ileri düzey görsel şiddet, küfür, cinsel içerik, kumar, uyuşturucu kullanımını özendirme ve ırkçılık/ayrımcılık gibi öğeler içerebilir

ESRB (Eğlence Yazılımı Derecelendirme Kurulu)

Henüz ESRB tarafından dereceleme tamamlanmamış ancak asıl dijital içeriğin reklam ve tanıtım ürünlerinde yer alabilir. Dereceleme tamamlandıktan sonra değiştirilmesi gereklidir.

İçerik erken çocukluk dönemindeki küçük çocuklar için uygundur.

İçerik her yaş grubu için uygundur. Çok düşük düzeyde çizgi karakter, hayalî kurgu, hafif düzeyli şiddet ya da çok az kaba dil kullanımı içerebilir.

İçerik genellikle 10 ve üzeri yaşlar için uygundur. Daha çok çizgi karakter, hayalî kurgu, düşük düzeyli şiddet, kaba dil kullanımı ve çok düşük düzeyde cinselliği çağrıştıran temalar içerebilir.

İçerik çoğunlukla 13 ve üzeri gençler için uygundur. Şiddet, cinselliği çağrıştıran temalar, kaba mizah, düşük düzeyli kanlı sahneler, kumar atfı ya da seyrek olarak kaba dil kullanımı içerebilir.

İçerik genellikle 17 yaş ve üzeri için uygundur. Yoğun şiddet, kan, cinsel içerik ve kaba dil kullanımı içerebilir.

İçerik sadece 18 yaş ve üzeri yetişkinler için uygundur. Yoğun şiddet içeren uzun sahneler, görsel cinsel içerik ya da gerçek para birimleriyle kumar içerebilir.

Bu işaretlerin yorumlanmasında önce çocuğun yaşına bakıyoruz, sonra oyunun üzerindeki etiketlere bakıyoruz. Birbirini tutuyor mu diye kontrol ediyor, sonrasında oyunu onaylıyor veya onaylamıyoruz.

Çocuklar İçin Gerçekten Faydalı, Örnek Oyunlar Hangileridir?

Ateş ve Su Oyunu

Mantık, problem çözme ve planlama oyunudur.

Red Ball

Uzamsal algı, problem çözme, strateji ve planlama becerilerini geliştirebilir.

MentalUP

60-70 civarında oyun içermektedir. Dikkat, hafıza, mantık, görsel ve sözel becerilere yönelik oyunlar seviyeleştirilmiş şekilde bulunmaktadır. Oyunlar Gittikçe zorlaşır.

PacMAN ve Super Mario, Fruit Ninja

Hızlı düşünüp çabuk karar vermeyi sağlar.

Çocuklar İçin Güvenli İnternet Ortamı Nasıl Sağlanır?

- En dikkat edilmesi gereken nokta ücretsiz oyun ve uygulamalar. Çünkü otomatik olarak reklam ekleniyor ve reklamlardan insanlar para kazanmaya çalışıyor. Fakat bu reklam içerikleri uygunsuz olabiliyor.
- Online iletişim imkanı sunan yani chat yapma özelliği sunan oyun ve uygulamalara dikkat edilmeli, çünkü içeride ne konuşulduğunu bilemeyebilirsiniz ki içeride konuşanların yaşları biraz daha yüksektir.
- Video paylaşım sitelerinde tükettiği içeriklere dikkat edilmelidir. Kimleri izliyor, hangi Youtuberlara bakıyor, hangi Youtube kanalını izliyor bunlara dikkat etmekte fayda var.
- Çocuğunuzun içerik tüketim alanlarını öğrenin. Yani mümkün olduğunca içerikte neler yaptığını kontrol edin. Bununla ilgili çocuğunuzla konuşun.
- 13 yaş altı çocukların sosyal medya hesabına sahip olması uygun değildir ama kullanacaksa da sadece sizin ve çocuğunuzun bildiği arkadaş gruplarıyla kullanabilmesine belki izin verebilirsiniz.

- Ebeveyn filtresi ve güvenlik yazılımlarıyla mümkün olduğunca bu riskleri düşürmeye çalışabilirsiniz. Böyle yazılımlar ve servis sağlayıcınızın önerdiği uygulamalar var.
- Kesinlikle yasaklama yok. Sınırları birlikte çizip hareket etmek ve kuralına göre kullanmak var.
- Çocuğunuzla sürekli iletişim halinde olun ki bu sayede şüphelendiğiniz konularla ilgili olarak paylaşımda bulunmaktan çekinmesin. Annem, babam kızacak diye önemli bir konuyu sizinle paylaşmak istemeyebilirler. Bu noktada onlara güven verin.

Çocukların Şifre Güvenliği Nasıl Sağlanır?

- Şifre basit olmamalı. Doğum tarihi veya özel anlam içeren veya kısa şifreler olmamalıdır.
- Şifreler kesinlikle arkadaşlarla paylaşılmamalıdır.
- Kendinize ait olmayan cihazlarda şifremi hatırla özelliğini çocuklar kullanmamalıdır. Otomatik olarak şifre kaydedildiğinden, sonrasında aynı adres ve şifre başka yerlerde de kullanılabilir.
- Sosyal medya şifreleri özellikle ebeveynlerle paylaşılmalıdır. Yani anne-baba çocuklarının sosyal medya şifrelerini biliyor olması gerekir. Hatta kurtarma e-postaları kesinlikle ebeveynlere ait olmalıdır.
- Tablet telefon gibi cihazların şifrelerini anne-babalar bilmelidir. Çocuklar gizlemeyi seviyorlar, biliyoruz ama bunlar ortak mal olduğu için ve onlar hala çocuk oldukları için bu bilgileri mutlaka sizlerle paylaşmalıdır.

YouTube, Çocuklar İçin Güvenli Hale Nasıl Getirilir?

- Kendi hesabınızla Youtube giriş yapın ve bu sayede çocuğunuzun geçmişte neler izlediğini kontrol edin. Eğer kendi hesabınızla giriş yaparsanız bunu görebilme imkanınız var.
- Kaliteli olan kanallara ve Youtuberlara siz üye olun. Onlara abone olun ve bu sayede onların önerilerde çıkmasını sağlayın.
- Kısıtlı mod ayarını kullanın. Burada da üye girişi yaptıktan sonra kendi resminizin üstüne tıklayınca ayarların en altında kısıtlı mod uyarısı açık hale getirin.
- Youtube izlerken mümkün olduğunca sizinde duyabileceğiniz şekilde ve kulaklıksız izlemelerini tavsiye ediyoruz. İçerik hakkında bilgi sahibi olursunuz.

Teknoloji Bağımlılığına Karşı Hangi Önlemler Alınmalıdır?

- Süreyi sınırlandırmakla başlayabilirsiniz.
- İçerikleri sınırlandırabilirsiniz. Özellikle yaş bakımından sınırlandırma getirirseniz büyük ihtimalle çocuklar zaten kendi yaşına uygun olan oyunları oynamak istemeyeceklerdir. Bu noktada kural koyarak sınırlandırma yapabilirsiniz.
- Çocuğunuzun kendi ilgi alanını keşfedip ona alternatif etkinlikler bulmanız ve önermeniz lazım ki koyduğunuz kurala uysun.
- Birlikte vakit geçirin. Arkadaşlarıyla bir araya gelmesini sağlayın. Yalnızlığını teknolojiyle gidermesini engelleyin.
- Teknolojiyi kesinlikle ödül olarak kullanmayın. En sık yapılan hatalardan biridir. Yani “yemeğini yersen, tabletinle oynayabilirsin.” gibi.

Hangi Etkinlikler, Teknolojiden Uzaklaşmak İsteyen Ailelere Yardımcı Olur?

- Hikaye yazabilirsiniz, resim yapabilirsiniz, bir şeyi tamir edebilirsiniz, elişti etkinlikleri yapabilirsiniz, dolabınızı düzenleyebilirsiniz, fazla eşyalarınızı belki de ihtiyaç sahiplerine verebilirsiniz, kart oyunları ve kutu oyunları oynayabilirsiniz, bulmacalar çözebilirsiniz, birlikte satranç oynayabilirsiniz bilmiyorsa öğretebilirsiniz, güzel bir akşam yemeği hazırlarsınız misafir çağırırsınız veya birlikte misafirlğe gidebilirsiniz, sessiz sinema oynayabilirsiniz, kuşları gözlemleyebilirsiniz, doğa gezisine çıkabilirsiniz, bahçeye, saksıya, evin içerisindeki herhangi bir toprağa ya da dışarıdaki bir toprağa bir fidan dikebilirsiniz ve onun gelişimini izleyebilirsiniz. Birlikte gün batımını veya gün doğumunu izleyebilirsiniz. Sokak hayvanları için bir şeyler yapabilirsiniz. Yemek bırakmak ev yapmak gibi. Çiçek ekip, çiçek bakabilirsiniz. Birlikte müzik dinleyin, farklı müzik tatlarını keşfetmeye bakın. Hatta farklı tarzlarda danslar etmeye çalışın. Birlikte yürüyüşe çıkın, sadece yürüyün ve geri gelin. Gönüllülük etkinliklerine katılın. Farklı sosyal sorumluluk projelerinde yer almaya çalışın. Spor yapın, birlikte egzersizler yapın. Merdiven çıkıp inin. Evin içerisinde yine farklı fiziksel egzersizler yapabilirsiniz. Eski aile albümlerini karıştırabilirsiniz, yoksa fotoğraflara bakabilirsiniz. Piknik yapın, ille bir yere gitmeye gerek yok. Evin içinde balkonda farklı odalarda yapabilirsiniz. Birlikte bowling oynayın. Yine bunu evde yapabilirsiniz.

- Tiyatro ya da sinemaya gidin veya açın hep birlikte bir film izleyin. Birlikte kitap okuyun hatta siz ona kitap okuyun bu çok daha değerli. Aile fotoğrafları çekin, selfie çekin. Efektli programların olduğu uygulamalarla keyifli vakit geçirebilirsiniz. Evcilik oynayın ama rolleri değiştirin, rollerin değiştirerek oynarsanız kimin ne rol yaptığını da evin içerisinde görmüş olursunuz. Evinizde çadır yapın, kamp kurun ve o gün belki de piknik de yapabilirsiniz. Misket oynayın. Çocukken oynamaktan zevk aldığınız oyunları oynamaya çalışın.

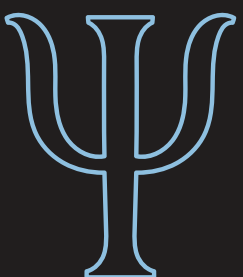
Özellikle Hangi Durumlarda Teknolojiden Arınmamız Gerekir?

- Yemek yerken özellikle ailece yemek yerken teknolojiden uzak durun. Özellikle Yatağa girmeden 1 saat önce teknolojiyle vedalaşın. Tuvalete giderken teknolojiyi kapının önünde bırakmaya çalışın. İnsanlarla sohbet halinde olduğunuz ortamlarda çok fazla telefonunuza gitmemeye çalışın. Yürürken, spor yaparken, balık tutarken, yazı yazarken ya da keyif aldığınız etkinlikler yaparken çok fazla ekrana gitmemeye çalışın.

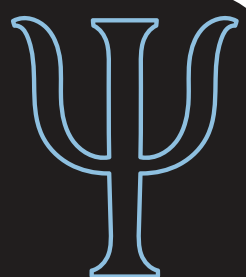
Ekran Süresini Azaltıp Aile İçi İletişimi Artırmak için Neler Yapılabilir?

- **Ekransız Gün Uygulaması:** Yani bugün hiç ekran yok.
- **Ekransız Akşam Uygulaması:** Haftanın bir akşamı hiç ekran yok.
- **Ekransız Saat Uygulaması:** Aile içinde bir saat belirleniyor mesela akşam saat 8-9 arası tam da uyku öncesi, hiç ekran yok.
- **Ekransız Alan Uygulaması:** Özellikle masada yemek yerken, tuvalette yada aile zamanlarında, sohbet ortamlarında ekranlı alan uygulaması
- **Ekransız Yemek Uygulaması:** En önemlilerinden bir tanesi.
- **Diğer Ekranlı Alanlar:** Şöyle ki çocukların oynadığı oyunlar, çocukların parklarda oynadığı oyunlar, çocukların birlikte odalarında oyuncaklarıyla oynadıkları oyunlar, çocukların sizlerle birlikte oynadıkları oyunlar, sizle ettikleri sohbetler ekranlarda yok. O yüzden bunları mümkün olduğunca uygulamaya çalışmalıyız.

Doç. Dr. Yavuz SAMUR'un Kaynaklarından Derlenmiştir

Okul Psikolojik Danışmanlık
ve
Rehberlik Servisi

Çocukların Dijital Oyun Dilini Öğrenmek Neden Önemli?

- SS almak, spawn olmak, town atmak, item, mob, lol, level, pes, xp, dm, clan, skill bunlar ne demek? Eğer bunların ne demek olduğunu bilmiyorsanız büyük ihtimalle çocuğunuzun dilinden konuşamıyorsunuz demektir. Burada yapabileceğimiz tavsiye şudur; çocukların dilinden anlayabilmek için onlarla bu oyun ve uygulamalarla ilgili konuşun.

TV'deki Akıllı İşaretler Çocuğunuz İçin Ne Anlama Geliyor?

Çocuğunuzun yaşı aşağıdaki yaş uyarılarına uygun mu diye bakılmalı, uygunsa izlettirilmelidir.

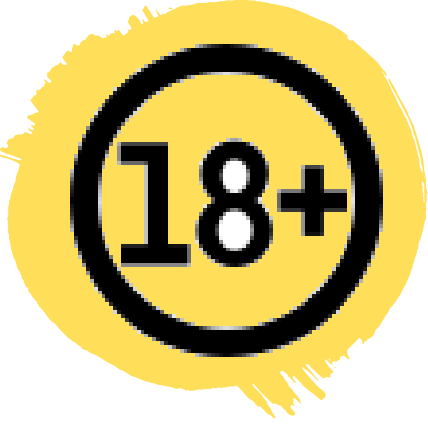
Genel İzleyici
Kitlesi

7 Yaş ve Üzeri
için Uygundur

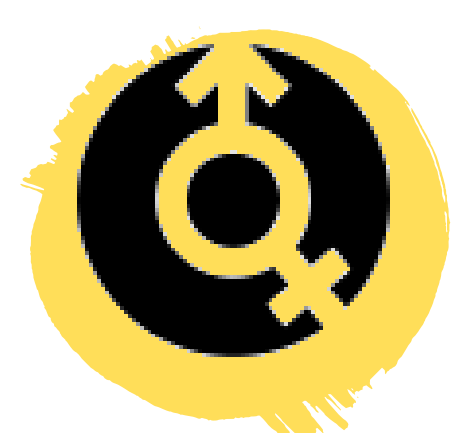
13 Yaş ve Üzeri
için Uygundur

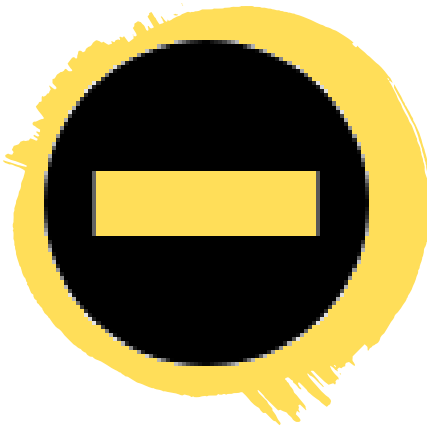
18 Yaş ve Üzeri
için Uygundur

Şiddet / Korku

Cinsellik

Olumsuz Örnek
Oluşturabilecek
Davranışlar

Uzmanlar, Teknolojinin Çocuklara Yasaklanmasını Neden Önermezler?

- Yasak bir şeyi yapmak çekicidir ve heyecan vericidir. O yüzden yasaklamayalım.
- Yasak olan şeyler merak uyandırır. Neden yasak? Acaba orada benim hoşuma gidecek bir şey var mı? Ya da gerçekten kötü, o yüzden mi yasak?
- Bir diğer sebep ise yasaklar bastırılmışlığa neden olur. Bu duygular bastırıldıkça sonu bir yerden patlak verebilir. O yüzden bunu yine tavsiye etmiyoruz.
- O kullanamıyorsa ama arkadaşı kullanıyorsa özentiliğe yol açabilir. Özentiliğe neden olunca da eksiklik yaşamaya başlar. Ama burada diğer bahsettiğimiz konularla ilgili katı kurallarımız var yaş sınırı ve içerik sınırı gibi. Özentiliğe neden olan sınır değil yokluktur. Neden onda var, bende yok?
- Yani kısaca yasaklama değil, sınırlı kullanımı tavsiye ediyoruz. Çünkü teknoloji var, hep var olacak. Ama kuralına göre kullanılmalı. Nasıl ki arabayı kuralına göre kullanıyorsak, araba bize yasak değilse bizde teknolojiyi aynı şekilde kuralına göre kullanmalıyız.

Hangi Yaş Grubu, Günde Ne Kadar Teknoloji Kullanmalıdır?

- **0-18 Ay Arası:** Kesinlikle teknolojiyi önermiyoruz. Aslında 3 yaşa kadar sıfır ekran olmalıdır.
- **18-24 Ay Arası:** Ebeveynin göstermek isteyeceği kaliteli içerikler olabilir.
- **2-5 Yaş:** Sadece kaliteli içerikler en fazla 1 saat ekran süresi,
- **İlkokul:** En fazla 90 dakika,
- **Ortaokul:** En fazla 120 dakika
- **Lise:** Sadece kotalı kullanım öneriyoruz. Yani belli bir kota veriyoruz, kendisi o kotayı bütün hafta boyunca kullanıyor. Bu sürenin üzerine ne kadar çıkarsa kötü, altına ne kadar inerse o kadar iyi.

Çocuğunuzla aranızdaki ilişkiye özen gösterin. İlişki ne kadar güçlü olursa, direnç o kadar az olur.

Zararlı İçerikli Oyunlar

- Argo-küfür, ayrımcılık, şiddet ve ırkçılık içeren,
- Uyuşturucuya özendiren, yönlendiren,
- İçerisinde korku öğeleri bulunan oyunlar (SLENDER MAN Baldi's, MOMO, MAVİ BALİNA gibi)
- Kumar bahis içerikli oyunlar (burada da çok fazla reklamlarla karşılaşılıyor, dikkatli olunmalı)
- Cinsellik, çıplaklık öğeleri içeren oyunlar
- Çevrim-içi çok oyunculu oyunlar
- İçerik kontrolü açısından **PEGİ 12, 16, 18 YAŞ UYARILARINA** dikkat edilmeli

Zararlı İçerikli Oyunların Bazıları

- Çocuğunuz **13 yaştan küçük ise** oyunun üzerinde T yazan, M yazan ve A yazan uygulamaları, **oyunları oynamalarını kesinlikle tavsiye etmiyoruz.**

Bu oyunlardan bazıları şunlardır:

grand
theft
auto

GTA: Korku, cinsellik, kumar, şiddet, adam öldürme, hırsızlık her şey var. Kesinlikle oynanmamalı, zaten **18+** bir oyundur.

PUBG; Şiddet var, online bir oyun. Sohbet imkanı sunuyor. **13+** oynayabilir ancak altı kesinlikle oynamamalıdır.

CS GO: Counter Strike oyunudur. Şiddet ve savaş öğeleri barındırır. Çocukların oynamamaları gerekir. **18+** bir oyundur.

GRANNY: Korku içerikli bir oyun, kesinlikle oynanmamalıdır. **13+** bir oyundur.

FORTNITE: Yine PUBG' ye benzeyen oyunlardan biri. 12+ oyundur. Şiddet ve online sohbet içerir.

SLENDER MAN: GRANNY'e benziyor. Korku oyunudur. Kesinlikle tavsiye edilmiyor. Şiddet ve kan görüntüleri fazlasıyla var.

BALDI: GRANNY ve SLENDER MAN gibi korku oyunudur. Şiddet ve kan görüntüleri bolca barındırmaktadır.

L.O.L.: League Of Legends oyunlarıdır. Online sohbet imkanı sunduğu için sadece **13+** yaş ve üzeri oynanan bir oyundur.

FARCRY: İçerisinde korku, şiddet, argo kelimeler ve bolca adam öldürme olduğu için yine tavsiye etmiyoruz.

MORTAL KOMBAT: Eski bir oyun. Son versiyonlarında çok fazla kan ve vahşet içeriyor. Çocukların oynamasını yine tavsiye etmiyoruz.

WITCHER 3: İçerisinde cinsellik, şiddet ve korku öğeleri barındırmaktadır. Çocuklar için önermiyoruz.

Çocuklarımızın telefonlarında, tabletlerinde, bilgisayarlarında bu oyunlar var mı diye bakalım. Eğer varsa ve çocuğumuzun yaşına uygun değilse lütfen oynamalarına izin vermeyelim.

Asla Olmaması Gereken Uygulamalar

- İçerisinde şiddet korku sıra dışı yaratıklar içeren, canlılara zarar vermek üzere kurgulanmış uygulamalar ve oyunlar,
- Hırsızlık, argo konuşmalar ve uyuşturucu kullanımı gibi olumsuz davranışlara teşvik eden oyun ve uygulamalar,
- Tanımadığı insanlarla sohbet etme imkanı sunan oyun ve uygulamalar (Bu tür oyun ve uygulamalarda çocuk istismarına ya da fotoğraf paylaşımına hatta zorla para istemeye kadar gidebiliyor).
- Çocuklar için uygunsuz içeriklerin reklamlarına yer veren uygulama ve oyunlar,
- Fotoğraf ve video paylaşımlarının yapıldığı, çocukların özel bilgilerinin paylaşılacağı, sosyal medya uygulamalarına ilişkin uygulamalar asla yüklenmemelidir.

Uygulama yüklerken veya izin verilecek uygulamalarda 13 yaş sınırına mutlaka dikkat edilmelidir.

Ne Tür Oyunlar Çocuklarda Bağımlılık Yapıyor?

- **Tek Başına Mücadeleye Girilen, Rekabet Temelli, Hayatta Kalma Oyunları:**
 - PUPG, FORTNITE gibi oyunlar
- **Takım Olarak Rekabet Edilen Yine Hayatta Kalma Oyunları, Arena Oyunları:**
 - League Of Legends, World Of Warcraft gibi oyunlar
- **Sanal Karakteri Güçlendirmeye Çalışılan, Karakteri Güçlendirmeye Çalışan Birden Fazla Oyun Özelliği Barındıran Oyunlar:**
 - MMO, RPG VEYA MMORPG gibi oyunlar. Karakter sürekli güçlendiği için çocuklarda bunu düzenli olarak devam ettirmek istiyorlar.
- **Online Birinci Şahıs Nişancılık Oyunları, Nişan Alıp Ateş Etmeye Yönelik Oyunlar:**
 - Call Of Duty, CS GO gibi oyunlar. Birinci şahıstan bir savaş alanına girdiğiniz ve insan öldürdüğünüz oyunlar.
- **Özgür Dünya Oyunları:**
 - Tamamen özgür bir alana girdiğiniz ve her istediğiniz şeyi yaptığınız oyunlar. GTA gibi.

Doç. Dr. Yavuz SAMUR'un çalışmalarından derlenmiştir.